

пізнати на рівні розуму. Тому читачі сайтів «творчих майстерень», не вміючи інакше пояснити свою реакцію на вірші поетеси, пишуть, що вони «зачіпають». На сайті електронної київської міської бібліотеки (КГБ — Киевская городская библиотека) Надія Пукас у статті «Чи може бути полин солодким?» пише: «На щастя, мені до рук потрапила збірка поезій Марії Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння» — поезії справжньої Жінки. Жінки із плоті і крові, жінки, яка вміє бути щасливою отут і вже. Наче одужуючий після важкої хвороби, я почала оговтуватися, входити, як у купіль, у бездонну річку ніжної жіночої любові, високих почуттів і прагнень, пити цілющу воду Високої Поезії».

Отже, вербалізація поняття *любов* у мові поезії М. Матіос актуалізує широкий спектр експресивно-емоційних, образних позначень, яким властиве поєднання самотнього авторського і глибинного етнічного уявлень про почуттєву сферу загалом.

Ольга Сенькович

МОВНИЙ ОБРАЗ СОЦІУМУ У ПРОЗІ БОРИСА АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА

Лексема *соціум* за Словником іншомовних слів — це «1. Людська спільність як результат історично зумовлених форм діяльності людей. 2. Група людей, об'єднаних за якоюсь ознакою (професійною, культурною тощо)» (Бибик С. П., Сютя Г. М. Словник іншомовних слів; / за ред. С. Я. Єрмоленко. — Х., 2006. — С. 503). Тому природно, що його мовна репрезентація в соціально-психологічній прозі першої третини ХХ ст., яскравим представником якої вважаємо Б. Антоненка-Давидовича, пов'язана передусім із показом людини — тих її іпостасей, які були найбільш знаковими, актуальними для України зазначеного періоду. Лексика, яка відображає ці тенденції, формує такі основні лексико-тематичні групи (ЛТГ): «назви суспільних

класів», «назви соціальних груп людей за видом діяльності», «назви осіб за належністю до певної організації, політичного напрямку», «назви організацій, установ».

ЛТГ «назви суспільних класів» формують номінації груп людей, об'єднаних за суспільним становищем і спільністю інтересів, за роллю в організації праці (СУМ, IV, 174). Сьогодні слово *клас* у цьому значенні має ремарку «застаріле», однак у добу Б. Антоненка-Давидовича воно належало до актуальної лексики. Тому природно, що словник письменника відбиває класове й соціальне розшарування суспільства — *буржуа, буржуазія, пролетар, пролетаріат, робітник, робітництво, селянин, куркуль, кооператор, купець, міщанин, інтелігент, інтелігенція* тощо. Пор.: *Фабрики й заводи, а також земля належать у нас не українцям, український народ не має своєї буржуазії, він є селяни й робітники, що працюють на чужинців* (Цит. за: Антоненко-Давидович Б. Твори в 2 т. — Т. 1. — К.: Наук. думка, 1999. — С. 386); *робітництво* зацікавилось суперечкою і задні почали тиснути на передніх, щоб ближче бути коло трибуни (С. 386); *Уся біда в тому, що ми, робітники й інтелігенція, не знаємо ще один одного* (С. 184). Опис строкатої картини українського соціуму доповнює актуальний для того періоду публіцистичний штамп *декласований елемент: він не такий уже простак [...], це просто справжній декласований елемент* (С. 227).

Відбито у мовотворчості письменника стрижневі для тогочасного соціуму протиставлення *буржуазія — пролетаріат, трудящі* (*Перейшов до політичних питань і що ж: буржуазія — пролетаріат, більшовики — меншовики, і — хоч би слово про Україну* (С. 360); *український народ розгубив на шляхах історичного поневіряння свою буржуазію і тепер це — нація тільки трудящих* (С. 373), *селяни — інтелігенти* (*Тоді нерішуче, як до краденого, боязко поглядаючи на інтелігентів, селяни простягли до блюдець знесилені, задубілі руки* (С. 360). Контраст цих понять використано для посилення відчуття соціальної неприязні або й ворожнечі між персонажами-близькими родичами: *батько був дрібним буржуа [...]* *Я ненавиджу його за те, що він був мій батько* (С. 49). Такі стосунки були типовими для тогочасного соціуму — про це, зокрема, свідчить

популярність цієї теми в українській прозі (згадаймо твори Ю. Яновського, М. Хвильового).

Активні компоненти ЛТГ «назви суспільних класів» — іменники *інтелігенція*, *інтелігенти*. Вони вживаються без означень (за їхньою теорією я — *інтелігенція* — С. 152) або супроводжуються епітетними вказівками на національну чи регіональну належність: *Цей фатум російської інтелігенції, що одірвалася від народного пня* (С. 58); *Група місцевої української інтелігенції просить дозволити їй видавати безпартійний журнал* (С. 70). Публіцистичності, книжності цих образів протиставлена знижена оцінність епітетів *маніжний*, *миришавий*, *нікчемний*, напр.: *життя збудовано далеко простіш, ніж це морочить собі й іншим голову маніжна інтелігенція* (С. 167); *Євгенові вдалось це за якийсь компроміс, за пристосування до тих миришавих, нікчемних інтелігентів* (С. 360). Знижену експресію передають також спільнокореневі розмовні лексеми *інтелігентик*, *інтелігентщина*: *Ти, крім того, ще й інтелігентик* (С. 131); *Не тікай від того, що болить тобі, що складне й незрозуміле. Це інтелігентщина* (С. 125).

Часово маркованими мовними знаками соціально-класового розшарування є також назви *міщанин* / *міщанка*, *купець* / *купчиха*, які в інтерпретації Б. Антоненка-Давидовича мають негативну конотацію, пор.: *тоді вона була просто Надею, вона була нареченою, а тепер вона була б «міщанкою»* (С. 62); *його сестра, що колись була мені рідною тіткою, — вдруге замужем за вихрестом-купцем* (С. 49).

Знаковими для мови соціально-психологічної прози першої третини ХХ ст. є лексеми, що формують ЛТГ «назви соціальних груп людей за видом діяльності» (державотворчої, професійно-виробничої, культурно-мистецької, освітньої тощо). Зокрема це: а) назви ідеологічно-політичних працівників; б) назви противників революційних змін; в) назви посад державних службовців; г) назви посад, звань військових. Ці лінгвосемантичні характеристики допомагають встановити *рангові позиції людини* в соціумі першої третини ХХ ст. і, на думку В. І. Карасика, підкреслюють співвідносність у соціальному статусі людини: «Розкриття цієї категорії може бути спрямоване назовні та всередину: у першому разі визначається система

цінностей у суспільстві, виявляються основні та другорядні рангові позиції, які займають люди постійно або тимчасово, в другому встановлюються основні та додаткові характеристики, властиві тій чи тій ранговій позиції» (Карасик В. И. Язык социального статуса. — М., 2002. — С. 31).

До ЛТГ «назви ідеологічно-політичних працівників» належить номінація *революціонер* — «активний учасник революції». Незважаючи на те, що в мовній практиці першої половини ХХ ст. ця номінація була активною, в індивідуальному словнику Б. Антоненка-Давидовича її фіксуємо тільки епізодично: *Лідер хотів би нагадати Карасикові старих революціонерів, арешти, тюрми й заслання* (С. 187). Натомість значно регулярніше письменник вживає слова *партієць*, *партійка* та множинну форму *партійці*, пор.: *Славіна не терпить жінвідділу в цілому й кожну партійку* — зокрема (С. 55); *Партійці* заповнювали залу й кунами розходились по кутках (С. 54). Соціолінгвальні особливості епохи відбивають епітетні конкретизатори: *Ні, це дуже добре, що він у партії. Він справжній, природний партієць* (С. 61).

За спостереженнями М. А. Жовтобрюха, у мові періодики 1920—1930-х років активно побутував прикметник *партійний* — *партійний робітник, партійний діяч, партійні товариши* тощо (Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси. — К.: Наук. думка, 1970. — С. 243). Цю закономірність виразно відбиває мовостиль Б. Антоненка-Давидовича: *У залі [...] було повно партійних робітників* (С. 226); *Учителі, солдати-козаки, якісь ще партійні інтелігенти* (С. 130). Антонім до цієї характеристики — *безпартійний*: *Кращої пари, як настоящій безпартійний кооператор, і не знати!* (С. 215); *тоді вона була просто Надею, вона була нареченою, а тепер [...] «безпартійною сволоччю»* (С. 62).

Нові для аналізованого періоду в історії української літературної мови слововживання *товариш*, *громадянин* як номінації людини письменник, очевидно, не сприймав, а тому оцінював іронічно. Передусім це засвідчують контексти, в яких комунікативні ситуації змодельовано за участю формул звертання «громадянин + прізвище»: — *Невже, громадянине Полтавський, — він умисно уникнув імені та по батькові і «громадянине» сказав поволі, з притиском* (С. 81).

Негативну аксіологію в інтерпретації Б. Антоненка-Давидовича послідовно виявляють також слова *більшовик*, *більшовичка*, *більшовики*. Це засвідчує їх сполучуваність з негативно оцінними прикметниками — маркерами сприйняття (*І біда в тому, що ближче й ближче він, цей незрозумілий, чудний більшовик* (С. 253); *він прийшов до цього проклятого [...] більшовика* (С. 81), характеристиками зовнішнього вигляду (*прийшов розхристаний, обірваний, голодний більшовик* (С. 253) тощо.

Порівняно зі словом *більшовик* семантичну новизну демонструє лексема *комуніст* — цю особливість акцентовано у сприйнятті одного з персонажів: «**Більшовик!**» — *це зовсім не те, що «комуніст». «Комуніст» — це термін новий, і Кость призвичаївся до нього одразу, навіть зріднився з ним. А ось із «більшовиком», цебто з тим самим більшовиком, що за недавною термінологією, — на вістрях багнетів «ніс із півночі, з Росії, на Україну..» — ні (С. 48).*

Практика уживання цієї номінації підтримує загальну для мовостилю письменника іронічно-зневажливу аксіологію у сприйманні й мовному портретуванні прихильників нового світогляду, комуністичної ідеології. Пор., зокрема характерні словоформи із здрібнілими суфіксами *-ик*, *-ишк-*, що створюють експресію зневаги (*Ух ти, вихрастий! Комуністик махонький* — С. 132); *Цей комуністишка нещасний чи навіть кандидат на комуністи Трохим Загорулько* — С. 247), контекстне ототожнення зі зневажливо-розмовними лексемами *цап*, *телепень* (*І тоді їй страшенно закортіло, щоб він неодмінно був комуністом; такому телепневі тільки й бути комуністом* — С. 235); *Ханов запобігливо ставиться до Горобенка — він комуніст, так би мовити, цап у овечій кошарі* — С. 95).

Прикметно, що Б. Антоненко-Давидович зіставляє суспільно-політичну лексему *комуніст* та етнонім *українець* у контрарній опозиції — як безнаціональне і національне: *Йому було ніяково мовчати, хотілось багато сказати хоч і комуністові, але ж усе-таки українцеві* (С. 110); *він хоч і комуніст, а все ж таки — український комуніст* (С. 181). «Комуністичне» письменник, таким чином, протиставляє «людському».

Потреба реалістичного показу політичної боротьби, ідеологічного протистояння зумовлює актуалізацію назв осіб —

противників революційних змін (куркуль, кулак, саботажник, контрреволюціонер). Наприклад: *Тебе б послати разів зо три розправитись із куркульнею* — отоді б витрусився (С. 53); *Саботажники єсть* [...], *кулаків* багато позаставалось (С. 108); *мислі у вас, Степане Никифоровичу, зловредні, нікогда даже не думав, що ви такий одчаяний контрреволюціонер* (С. 231).

Документальну достовірність опису процесів державотворення у 1920—1930-х роках створюють у мові соціально-психологічної прози назви *посад державних службовців*. Як уже зазначено вище, офіційно-ділова діяльність пореволюційного часу супроводжувалася неологізацією ділової лексики, оновленням термінів та терміносполук ділової сфери спілкування. Ключові назви цієї групи лексики — *урядовець, службовець, радслужбовець* у прозі письменника вживаються як контекстні синоніми: *Пожовклі й на лиці, й на душах своїх, висохлі, як старий архівний папір, колишні урядовці, теперішні радслужбовці установах, уперше побачили сонце у всій його величній красі* (С. 91); *Приходить з дружиною іспитувати службовців* — воно якось трохи того [...] і взагалі (С. 205); *для цього потрібні люди: інтелігенція, робітники, крамарі там усякі, свої урядовці* (С. 320). Така практика відповідає тогочасним тенденціям і нормам слововживання. Про це свідчить і «Російсько-український словник ділової мови» В. Підмогильного та Є. Плужника, у якому слова *службовець* та *урядовець* подано в одному ряду як семантичні відповідники російського «служаший».

Атмосферу державотворчої діяльності, офіційно-ділові конотації у мові розглядуваної прози створюють номінації *відповідальний, голова громади (земкомісії, повітової філії національного союзу та ін.), діловод (земський, парткомівський), секретар (парткому, волвиконкому, місцкому), член правління*. Напр.: *На брук вийшли першими секретар парткому Кричев і відповідальні* (С. 55); *Зять-комуніст* — це тобі не *голова місцекому* чи *секретар ком'ячейки* (С. 230), *Коло голови Громадського комітету* [...] *запобігливо крутиться з паперами земський діловод Бондаренко* (С. 352).

Відтворення офіційно-ділових ситуацій пов'язане з уживанням складноскорочених назв з елементом *зав-* (*завюрвідділу, завжінвідділу, завканиц, заворгінстр*): *Завюрвідділу легковаж-*

ний Миша Чернишов був незадоволений (С. 56); *Це ж завжін-відділу, Леонтєва* (С. 164). Така модель антропонімізації («назва посади + прізвище / ім'я та прізвище») сприймається як невід'ємний елемент назви особи та водночас її соціальної характеристики.

Показовим є також уживання утворених від назв організацій багатоскладових абрєвіатурних утворень — *укрлікнепівець, повітпродкомісар, політком: Дружинін хазяйновито зміцняв схил, і тільки Несторенко, повітпродкомісар Дробот та заворгінстр стояли обік дороги і про щось сперечались* (С. 59).

За спостереженням М. А. Жовтобрюха, на сторінках преси початку ХХ ст. активно вживалися також назви військових посад і звань (Жовтобрюх М. А. Цит. праця. — С. 260). Природно, що ця лексика формує важливий сегмент словника у соціально-психологічній прозі Б. Антоненка-Давидовича як відображення тогочасної мовної практики. У його ядерну зону входять іменники *солдат, офіцер, поручник, фельдфебель, унтер: Солдат знехотя почвалав до іншого гурту, де було чимало таких, як і він, солдатів* (С. 409); *Після штабних манекенів і зморених, насуплених солдатів ці прості людські слова [...] пролунали Васи́леві незвичайно* (С. 408); *Реагувати на ці дебати від фракції більшовиків встав тепер солдат Щербань* (С. 357); *Жорж хотів був ще продемонструвати поручникові Крезову вправність, та до бліндажа увійшов заклопотаний фельдфебель* (С. 394); *Тут не було між ними жодного офіцера, навіть підстаршина, унтери [...] почували себе ніяково* (С. 403).

Номінації, які формують ЛТГ «назви людей за професійно-виробничою діяльністю», відбивають прагнення Б. Антоненка-Давидовича відобразити масштабність революційних змін у суспільстві, показати їх вплив на щонайширше коло людей. Персонажі, зображені у творах автора, — це найширша соціально-професійна палітра: *академік, бухгалтер, вантажник, ветеринар, інженер, кооператор, куховарка, офіціант, підрядчик, продавщиця, продробітник, робітник, телеграфіст, шахтар* та багато ін. Наприклад: *Але бухгалтер нервується, він уже оступився і службовці не ймуть віри* (С. 211); *Горобенко [...] простував сам поперед вантажників до покоїв* (С. 74); *квіти були і в бляшаних коробках та кошиках вуличних продав-*

щиць, і в усмішках перехожих (С. 185); *Краціої пари, як настоящий безпартійний кооператор, і не знати!* (С. 215); *Новий, червоний телеграфіст не знатиме ніяких «Морзе!»* (С. 245).

Важливий сегмент ЛТГ «назви соціальних груп людей за видом діяльності» становлять номінації представників культурно-мистецької та освітньої галузей — *академік, бібліотекар, вчитель, студент* тощо. Пор.: *Академік!.. Дідуган причвалав, засідлавши подзьобаного старістю носа двома окулярами, а перед себе сторожко ніс великий клопоть паперу* (С. 203); *чому, скажімо, вчителям не видають білого борошна* (С. 98); *за п'ять хвилин пізніше дізнався, що студент* *учиться не у ветеринарному, а в ІНО* (С. 179); *Біля Коваленка сидів просвітянський бібліотекар Митрофан Григорович Перепічка* (С. 287).

Одне з найчастотніших слів цієї групи — *просвітянин* (*просвітяни*). Воно вживається у нейтрально-характеристичному плані, виконуючи ідентифікаційну функцію (*Коло голови Громадського комітету [...] крутиться з паперами земський діловод, просвітянин Бондаренко* — С. 352), або ж може бути «вписане» в аксіологічний зневажливо-іронічний контекст з характерними перифразами (*Треба помацати добре цих усяких просвітян, цих колишніх членів українського національного союзу* — С. 142).

Важливі для мовного портретування соціуму 1920—1930-х років *назви осіб за належністю до певної організації, політичного напрямку*, які знакові передусім своєю книжністю. На це вказує іншомовне походження кореня та суфіксальної частини слів або їх відабревіатурне утворення, що притаманне книжним стилям літературної мови. До таких зараховуємо *назви осіб із суфіксами: -ист / -іст (боротьбист, шовініст), -ант (сектант), -ат (рenegат), -ер (реакціонер), -ик (меншовик), -ець (земець), -ник (самостійник)* (пор. Курс історії української літературної мови / за ред. І. К. Білодіда. Т. II. — К., 1961. — С. 135). У цій групі іменників виділяємо *назви осіб за належністю до певної організації (більшовик, есер, есдек, земець, комітетник, меншовик, уканіст, укрлікнепівець, чекіст)*, *за належністю до політичного напрямку (анархіст, мазепинець, націоналіст, самостійник, соціаліст)*, *за характером вияву переконань, суспільної позиції (боротьбист, доктринер, реакціонер, рене-*

гат). Пор.: *Я кажу трохи інакше — ренегат дрібної буржуазії* (С. 49); *які вони все ж таки доктринери!* (С. 67); — *Прямо шовініст! Невозможно!* — сплюнув, махнув рукою і почвалав наперед до своїх (С. 371); *Кожна партія боронить чийсь вузькі інтереси: есдеки — робітничі, есери — селянські* (С. 386). Стилістичне призначення цих назв — відтворити описувану в творах історичну атмосферу. Іншого ефекту досягає письменник, «ззіштовхуючи» в одному ряду назви осіб за соціальними ознаками: *В місті об'явилися есери, есдеки, українці, більшовики, совден і навіть говорили про якихось трьох невідомих одчайних анархістів* (С. 347).

Синонімічний ряд утворюють назви осіб *націоналіст, самостійник, жовтоблакитник, мазепинець*, об'єднані значенням «поборник політичної, економічної та культурної незалежності України»: *Мій Мара хоч і не націоналіст, але він куди більший українець, ніж усякі [...] укапісти!* (С. 212); *що краще: чи те, що він наш товариш тепер, чи щоб він і досі залишався шовіністичним самостійником?* (С. 90); *3 рота поривалось крикнути: «Ви запеклий жовтоблакитник! Я вас арештую!»* (С. 113); *І це, розумієш, вони і є: найзапекліші мазепиці* (С. 343). Експресивність цих номінацій — результат впливу прикметникових епітетів зі зниженою семантикою та оцінністю (*усякі, запеклий, найзапекліший* тощо).

У лексико-тематичній групі «назви організацій, установ» ключовими є слова *партія, компартія, комсомол*, а також їх аббревіатурні позначення — *КП(б)У, УКП, ЦК, ЦК КП(б)У* тощо. Їх показово ілюструють розглядувані тексти: *Партія — це не арсенал святих. [...] вона творить нове, цілком відмінне плем'я. Більшовицьку расу* (С. 93); *Паля Степанівна певна, що його вже десь записали до компартії* (С. 176); *Лідочка твоя така велика, що їй, гляди, й до комсомолу вже пізно, — просто в партію і на жінвідділ* (С. 223); *нещадно лаяв українську інтелігенцію, КП(б)У і автокефалію* (С. 181); *лідер доручив Карасикові [...] однести доповідь до Харківського ЦК* (С. 187); *ЦКК ЦК КП(б)У — це «Центральна Контрольна Комісія Центрального Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України»* (С. 189)

Власна назва *Російська Комуністична Партія (більшовиків)* у повісті «Смерть» має графічне виділення: *Кость Горобенко*

оглянув свій партбилет, і на цей раз чомусь надто виразними і многозначними здались йому кілька таких знайомих і звичайних слів: *Російська Комуністична Партія (більшовиків)* (С. 48). Це підкреслює провідну партійну організацію в тогочасному суспільстві.

Знаковим для тогочасної мовної практики було уживання назв місцевих, регіональних осередків партійно-ідеологічних установ — складових та мішаних абревіатур на зразок *агітпроп*, *губком*, *комгурток*, *ком'ячейка*, *оргінстр*, *партком*, *повітпартком*: *Ось стоптані східці, залізні поруччя колишнього готелю, коридор, плакати, оргінстр, агітпром, ще якісь двері* (С. 69); *через брак великої зали в повітпарткомі, бувають загальні збори організації* (С. 51); — *Я заявляю про це в парткомі* (С. 68); *Хтось пустив чутку, що завканц подав заяву до комосередку* (С. 176); *Ком'ячейка* пропонує такий список (С. 119); *губком доручив мені в кооперативному інституті комгурток укапе організувати* (С. 189).

Мовний образ соціуму розглядуваного періоду показово доповнюють образи *державних установ та організацій*. Їх у прозових текстах Б. Антоненка-Давидовича відтворюють контексти із словами та словосполуками на позначення:

- представницьких органів центральної влади — *рад* (*Совдеп*, *сільрада*, *Українська повітова рада*, *Повітова Рада*, *Центральна Рада*). Ці назви забезпечують історичну картину утвердження влади в Україні: *Центральна Рада*. *Учителі, солдати-«козаки», якісь іще партійні інтелігенти* (С. 130);

- центральних органів виконавської влади — *Громадський комітет* (*Комітет*), *Тимчасовий Уряд*: *І тоді в місті зненацька повірили в Громадський комітет і потягнулись до нього* (С. 348); *Тимчасовий уряд під загрозою* (С. 348);

- міністерств, відомств, державних комісій — *Міністерство земельних справ*, *Держзвідав*, *Наркомюст*, *радпроф*, *Соробкооп*, *Укрлікнеп*, *Ревком*, *Продком*, *Наркомпоштель*: *І навіть ці його відвідування і ота розмова про те, ніби він працював за друкаря в директоріївському Міністерстві земельних справ* (С. 65); *Терлецький спокійно і безапеляційно наводить [...] розпорядження Наркомюсту* (С. 137); *Удень сидить у президії каенес та в правлінні Соробкоопу* (С. 194);

- місцевих органів управління, установ — *міська дума, волвиконком, домкомбід, житлокооп, соцзабез, Уездсобес, загс: збоку мур, і на ньому розсічений ринвою напис: «Сапожная мастерская Уездсо/беса». Ринва нещадно розлучила дві частини слова і зробила так, що коли «уездо» почувало себе якось сиротливо й самотньо, то «беса» було ніби саме на місці. Воно глузливо одскочило від ринви і, показуючи вгору язичка від «б», знуцалося з правовірних міщан (С. 50);*

- національних фондів, союзів, спілок — *Національний фонд («Національний фонд»; Український Національний фонд) (С. 292, 297, 373), Національний союз (національний союз) (С. 49, 72), кустарспілка (С. 194), що є назвами історичних суспільних реалій;*

- підрозділів установ, організацій — *словосполучення зі стрижневим словом відділ (відділ комунарів; агітаційно-просвітницький відділ; відділ праці), комісія (мандатна комісія), мішані аббревіатури з компонентами відділ (жінвідділ, земвідділ, комунвідділ, культвідділ, юрвідділ), -ком (місцком, місцевком), бюро (статбюро), а також родові назви філія (С. 72), секція, канцелярія (С. 76). Ці назви відтворюють бюрократичну структуру постреволюційного суспільства;*

- підприємств сільського господарства — *російсько- та україномовний варіанти складових аббревіатур совхоз і радгосп: Сьогодні приїде Паля з своїм молодим, заради такої нагоди може собі завалитись совхоз (С. 212); завулком [...] треба їхати до нашого хутора. Який він наш! Там тепер радгосп (С. 219). Ці два варіанти — характеристичні елементи мови представників різних соціальних і професійних груп людей.*

Як бачимо, назви державних, партійних, громадських організацій, установ Б. Антоненко-Давидович вживає і в прямій номінативній функції (для відтворення специфіки суспільно важливих інституцій того часу), і в мікроконтекстах з іронічним наповненням (для оцінювання кількості й інтенсивності появи таких інституцій).

Новим для мови прози аналізованого періоду було функціонування назв громадських, політичних організацій в асоціативно-образних контекстах.